

Smjernice za budućnost evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj

Stanko Jambrek
Biblijski institut, Zagreb
sjambrek@bizg.hr

UDK: 279.123:005.86 (497.5)
Izvorni znanstveni članak
<https://doi.org/10.32862/k1.16.2.2>

Sažetak

U članku se raspravlja o budućnosti evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj. Uz analizu postojećeg duhovnog stanja autor nudi pet ključnih smjernica za koje smatra da primijenjene u svakodnevnom životu vjernika i crkava reformacijske baštine mogu ostvariti budućnost koju je Bog pripremio, koju osnažuje i određuje. Za biblijski plodonosnu i Bogu ugodnu budućnost vodstvo lokalnih crkava i denominacija trebalo bi usvojiti biblijske smjernice i što prije pokrenuti njima sukladne duhovne procese kojima bi se uključilo u Božje stvaralačko djelovanje u Hrvatskoj. Smjernice obuhvaćaju: 1) perspektivu na život; 2) Božji autoritet u vjernikovu životu i životu Crkve; 3) učeništvo koje se očituje u služenju; 4) obučavanje duhovnih vođa na svim razinama služenja Bogu; 5) učinkovit sustav vodstva. Uz svaku smjernicu autor predlaže i obrazlaže njoj pripadajuće procese. Promišljanje o budućnosti evanđeoskog kršćanstva u Hrvatskoj usmjereno je na razmatranja Riječi Božje u kontekstu duhovne, društvene i kulturne stvarnosti u kojoj evanđeoski kršćani žive i stvaraju s Bogom.

Ključne riječi: Riječ Božja, evanđeosko kršćanstvo, budućnost, Božji autoritet, učeništvo, vodstvo Crkve

Uvod

Evanđeosko kršćanstvo¹ u Hrvatskoj na jedinstven način sudjeluje u duhovnim zbivanjima u jugoistočnoj Europi te zajedno sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom dijeli specifičan duhovni prostor na kojem se od početka Crkve u prvom stoljeću do današnjeg dana odvijaju žestoke duhovne borbe u nebeskim prostorima.² Te su duhovne bitke za oko nevidljive, ali njihove su posljedice itekako vidljive u stvarnom životu i očitovale su se tijekom niza stoljeća na različite načine te oblikovale specifične duhovne, društvene i kulturne zajednice.

Jugoistočna Europa specifično je prostorno, duhovno, društveno, kulturno i političko područje na kojem se isprepliću, dodiruju, prožimaju i sukobljavaju različiti interesi, prvenstveno duhovni, a potom i svi ostali. To je područje snažne i neprestane duhovne borbe koja se velikim dijelom očituje gotovo u svim područjima ljudskoga življenja, uključujući međuljudske odnose, brak, obitelj, ekonomiju, kulturu i politiku. U jugoistočnoj Europi dodiruju se i prožimaju te često isprepliću i sukobljavaju katoličanstvo, pravoslavlje, Islam, protestantizam, evanđeosko kršćanstvo i New Age duhovnosti. Jedna od povijesnih duhovnih bojišnica u jugoistočnoj Europi na kojoj su se vodile, i još uvijek se vode, žestoke duhovne borbe i sukobi jest područje današnje Hrvatske. U toj duhovnoj borbi stoljećima sudjeluju katoličanstvo, pravoslavlje i Islam, a sredinom 20. stoljeća uključilo se evanđeosko kršćanstvo. Na granicama Hrvatske je, pojednostavljeno rečeno, zaustavljeno širenje katoličanstva na jugoistok Europe, pravoslavlja na zapad te Islama na sjeverozapad Europe. Duhovna je borba intenzivna, perfidna i razarajuća. Sotona koristi sva sredstva – materijalna, duhovna, društvena, ekonomska, kulturalna i politička – kako bi zaustavio širenje kraljevstva Božjeg.

Kako je ova rasprava usredotočena na budućnost evanđeoskoga kršćanstva, ovdje samo ističem najbliži kontekst duhovnih borbi koje i danas znatno utječu na evanđeosko kršćanstvo u Hrvatskoj. Gdje se u toj duhovnoj borbi nalazi evanđeosko kršćanstvo? Ima li ono ikakve šanse duhovno pobijediti i pobjeđivati? Koje je bitke do sada izgubilo, a koje kontinuirano gubi? Koje su bitke pred evanđeoskim kršćanstvom? Pitanja je mnogo. Samo Bog zna odgovore. Duhovna je borba svakodnevna, intenzivna i neizbježna. Može se u njoj pobijediti i pobjeđivati jedino u zajedništvu s trojednim Bogom dosljednim vršenjem njegove Riječi pod vodstvom i u moći Svetoga Duha.

- 1 Pridjev *evanđeosko* dolazi uz naziv *kršćanstvo* kako bi ukazao da spomenuta skupina kršćana ili crkava svoje propovijedanje i življenje temelji na *evanđelju* (grčki *euangelion*) Isusa Krista. Uporabom pridjeva *evanđeoska* u nazivu crkve naglašava se središnja uloga Isusa Krista, milosti, vjere i Svetoga pisma, u vjerovanju i djelovanju Crkve.
- 2 Članak je napisan na temelju moga predavanja „Budućnost evanđeoskog kršćanstva u Hrvatskoj – pogled iznutra“ na godišnjoj skupštini Evanđeoskog teološkog društva u Hrvatskoj, održanoj 4. prosinca 2021. godine na Visokom evanđeoskom teološkom učilištu u Osijeku.

Ovo promišljanje o budućnosti evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi usmjereno je na razmatranja Riječi Božje u kontekstu duhovne, društvene i kulturne stvarnosti u kojoj evanđeoski kršćani žive i stvaraju s Bogom. Ta budućnost ovisi s jedne strane o Bogu, a s druge strane o postojećim vjernicima i vodstvu lokalnih crkava. Budućnost ovisi o suradnji Boga i čovjeka, u kojoj Bog za ostvarenje svoje volje i planova vodi i osnažuje izabrane vjernike. Bog želi koristiti vjernike za vršenje njegove volje, a vjernici sami po sebi ništa iz Božjeg plana ne mogu učiniti bez Boga, stoga su pozvani stvarati s Bogom. Bog Otac neprestano radi (Iv 5,17) i Božje poslanje vrijedi i za nas danas (Mt 28,18-20) ustvrdio je Isus. Božja je volja da se svi ljudi spase i dođu do potpune spoznaje istine (1 Tim 2,4) poučava nas apostol Pavao.

Sadržaji i kvaliteta budućnosti vjernika i Crkve uvelike ovise o njihovim današnjim odlukama. Plodove i posljedice dobrih i loših današnjih odluka iskusit će u bližoj ili daljoj budućnosti. Stoga, budućnost je u vjernikovim rukama u toliko koliko će biti blizu Boga da vidi što Bog radi (Iv 5,19-20) i čuje što Bog govori. Ako vjernik ne gleda u Boga, neće ni vidjeti što Bog radi. Ako vjernik ne slušuje Božji glas, neće ni čuti što mu Bog govori. Jednako je i za Crkvu kao zajednicu vjernika. Budućnost ovisi o vjernikovoj blizini Bogu i poslušnosti njemu. Naravno, riječ je o budućnosti vjernika i Crkve kakvu je Bog pripremio za njih. Ta je budućnost jasno istaknuta u Riječi Božjoj. Vrsta i kvaliteta budućnosti uvelike pak ovisi o usvojenoj perspektivi na život.

Da bi evanđeosko kršćanstvo u Hrvatskoj imalo biblijski plodonosnu i Bogu ugodnu budućnost, trebalo bi usvojiti sljedeće smjernice i što prije pokrenuti njima sukladne duhovne procese³ među kršćanima i u crkvama kojima bi se uključilo u Božje stvaralačko djelovanje u Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi. Ovdje naznačujem pet ključnih smjernica koje obuhvaćaju: 1) perspektivu na život; 2) Božji autoritet u vjernikovu životu i životu crkve; 3) učenje koje se očituje u služenju; 4) obučavanje duhovnih vođa na svim razinama služenja Bogu; 5) učinkovit sustav vodstva. Uz svaku smjernicu predlažem i obrazlažem njoj pripadajuće procese.

1. Življenje s perspektivom vječnosti

Na kršćaninov život velik utjecaj ima perspektiva iz koje kršćanin gleda na život i usvaja stavove koji ga usmjeravaju pri donošenju svakodnevnih, kratkoročnih i dugoročnih odluka. U Hrvatskoj i šire zamjetne su četiri perspektive na život vjernika i Crkve kao zajednice vjernika. Te su perspektive u posljednjih tridesetak godina znatno utjecale i još uvijek utječu na nauk i život kršćana i lokalnih crkava. Nazvao sam ih: povijesna, pragmatična, humanističko-futuristička perspektiva i

3 Proces je ukupnost radnji koje se obavljaju da se dobije određeni rezultat (Pròces. Hrvatski jezični portal).

perspektiva vječnosti. Plodove svake od tih perspektiva ili pak njihove posljedice zamjećujemo u životima kršćana te u lokalnim crkvama⁴ i denominacijama.⁵

Povijesna perspektiva potiče vjernike da na sve moguće načine održavaju i oživljavaju nekadašnji način vjerovanja i življenja. U povijesnoj perspektivi Crkve gleda se na Crkvu kakva je bila u nekom prošlom vremenu i pokušava održavati crkveni život iz tog vremena.⁶ Usmjerivši se na prošlost da bi se živjelo sadašnjost, neuspješno se pokušava oživjeti sadašnje razumijevanje događanja u prošlosti. Dakako, Crkvi je uvijek korisno ispitati prošlost kako bi stekla objektivniji uvid u sadašnjost. Stoga Crkva treba učiti iz prošlosti, ali ne smije oživljavati prošlost.

Pragmatična perspektiva na kršćanski život značajno je prisutna među kršćanima u Hrvatskoj. U središtu joj je čovjek, a Bog mu je „sluga“. Sve se u duhovnosti vrti oko čovjekova zdravog i dugog života, imanja, blagostanja, bogatstva, uspjeha, blagoslova, lijepog izgleda, dobrog provoda s puno ushićenja i dobrih osjećaja (usp. 1 Sam 15,1-33).

U humanističko-futurističkoj perspektivi Crkve okupljaju se ljudi oko ideja poboljšanja društva i stvaranja novoga svijeta. U središtu je ljudska ideja i dogovor oko ideje, pri čemu, najčešće, Bog uopće nije ni prisutan ni potreban (usp. Post 11,1-9). Ideje o sadržajima vjerovanja i življenja vjernika i Crkve crpe se kako iz Biblije tako i iz različitih dostupnih svjetovnih izvora.

Perspektivu vječnosti najjasnije vidimo u životu i djelovanju Isusa Krista. Prema Ivanu 17,1-5 perspektiva vječnosti obuhvaća: 1) Život vječni koji je u poznavanju Boga Oca i Isusa Krista; 2) Život na zemlji u proslavljanju Boga – izvršavanju onoga što nam je Bog dao da izvršimo; 3) Primanje slave od Oca. Crkva iz perspektive vječnosti temelji se na obećanju uskrsnuća koje Bog daje ljudima koji vjeruju u Isusa Krista. Kršćani su pozvani živjeti život s perspektivom vječnosti, u kojoj je Isusov život i učenje standard za sve ljudske odnose, uključujući: odnos prema Bogu, odnose prema ljudima, odnos prema svemu što je Bog stvorio, odnos prema ljudskom stvaralaštvu, novcu i materijalnim stvarima te odnos prema svijetu. Perspektiva vječnosti u korelaciji je s vječnim životom kao sadašnjom stvarnošću. Ivan to jasno kaže: „Tko vjeruje u Sina, ima vječni život;

4 Lokalna ili mjesna crkva je zajednica svetih koja se okuplja na jednom mjestu ili lokaciji. Ona je zajedništvo nanovorođenih kršćana krštenih u odrasloj dobi nakon priznanja grijeha i ispovijedanja osobne vjere u Isusa Krista kao Spasitelja i Gospodina. Svaka lokalna crkva ima puninu crkvenosti jer u njoj se Riječ Božja naviješta i Duh Božji prebiva, pa je stoga svaka mjesna crkva samostalna i neovisna.

5 Za potrebe ovog članka definiram izraz *denominacija* kao zajednicu ili savez lokalnih crkava organiziranu radi zadovoljavanja zajedničkih interesa.

6 Po čemu to prepoznajemo? Najlakše je povijesnu perspektivu prepoznati po načinima bogoslužja (održavanje starih rituala i liturgijskih obrazaca), nošenju posebne svećeničke odjeće, korištenjem povijesnih pjesmarica i molitvenika, tiskanjem i promoviranjem knjiga duhovnih očeva iz prošlosti itd.

a tko neće da vjeruje u Sina, neće vidjeti života; gnjev Božji ostaje na njemu“ (Iv 3,36). Vječni život definirao je Isus: „Ovo je život vječni: da poznaju tebe, jedinoga pravoga Boga, i koga si poslao, Isusa Krista“ (Iv 17,3). Vječni život prisutna je stvarnost za svakoga tko sluša i vrši Isusovu riječ i vjeruje Bogu Ocu (Iv 5,24). Ova spoznaja dolazi iz iskustva, a ne iz intelektualnih činjenica. Spoznaja Boga iskustvom preobražava život vjernika i donosi mu vječni život. Vječni život sadašnja je, buduća i vječna stvarnost i iskustvo zajedništva s trojednim Bogom. Za svakog je vjernika, kao i za Crkvu kao zajednicu vjernika, vrlo važno živjeti ovdje na ovoj zemlji „u svjetlu vječnosti“ jer time se ostvaruje vječnost u sadašnjosti. Sadašnji svijet tek je privremeni dom kršćana, a „prijateljstvo sa svijetom neprijateljstvo je prema Bogu. Tko god dakle hoće da bude prijatelj svijeta, promeće se u neprijatelja Božjega“ (Jak 4,4).

Tablica: *Pregled suvremenih perspektiva na život Crkve*⁷

	POVIJESNA PERSPEKTIVA	PRAGMATIČNA PERSPEKTIVA	HUMANISTIČKO-FUTURISTIČKA PERSPEKTIVA	PERSPEKTIVA VJEČNOSTI
PRIMJERI U BIBLIJI	Vjernici iz farizejske sljedbe na Saboru Crkve (Dj 15,4-5).	Skevini sinovi (Dj 19,11-17).	Babilonski toranj (Post 11,1-9).	Život u kraljevstvu Božjem (Iv 3,3-21). Isusovo življenje i učenje.
ULOGA BOGA	Bog koji je nekada djelovao. Ljudsko oživljavanje prošlosti. Bog je „zarobljenik“ prošlosti.	Bog koji danas djeluje u skladu s čovjekovim potrebama i željama. Sve je u funkciji dobrobiti čovjeka, a Bog je sluga izvršitelj ljudskih želja.	Nema stvarne potrebe za Božjim djelovanjem. Bogu se nudi da blagoslovi ljudske planove i djelovanje. Bog je nepotreban.	Bog je apsolutni Gospodar.
ŠTO JE U SREDIŠTU	Božje i ljudsko djelovanje u povijesti.	Čovjek sa svojim željama i potrebama, Božje djelovanje u funkciji ispunjavanja čovjekovih želja i potreba.	Ljudski planski osmišljeno djelovanje u sadašnjosti i budućnosti.	Odnos s Bogom i vršenje njegove volje u svakom trenutku.
VRSTA BOGOSLUŽJA	Liturgija ukorijenjena u povijesti s brojnim povijesnim i umjetničkim izričajima, ali najčešće besplodnim.	Bogoslužje u kojemu je većina elemenata posložena oko čovjekove dobrobiti i ushićenja.	Različite vrste bogoslužja, od liturgije ukorijenjene u povijesti do karizmatičkih očitovanja.	Bogoslužje u „duhu i istini“, maksimalno usredotočeno na trojednog Boga i njegovu volju.

7 Tablični prikaz preuzet je iz moje knjige *Crkva za sva vremena i sve kulture* u izdanju Biblijskog instituta iz 2022. godine.

	POVIJESNA PERSPEKTIVA	PRAGMATIČNA PERSPEKTIVA	HUMANISTIČKO-FUTURISTIČKA PERSPEKTIVA	PERSPEKTIVA VJEČNOSTI
BIBLIJSKI MODEL CRKVE	Crkva kao narod Božji.	Crkva kao tijelo Kristovo.	Crkva kao narod Božji; Crkva kao tijelo Kristovo.	Crkva kao tijelo Kristovo; Crkva kao zajednica Duha.
MODEL CRKVE KOJI ŽIVOT OBLIKUJE	Crkva kao institucija; religijski „servis“; politička partija.	Medijski šou; kazalište; turistički autobus.	Udruga građana.	Pčelinja košnica.
ODNOS PREMA JEDINSTVU KRŠĆANA	Povratak u Rimokatoličku Crkvu. Prihvatanje Pape.	Naglašava se jedinstvo i zajedništvo sa svima kojima je u središtu dobrobit čovjekova.	Naglašava se jedinstvo cijelog ljudskog roda, svih religija (uključujući i kršćanstvo).	Naglašava se duhovno jedinstvo u Isusu Kristu svih nanovorođenih osoba.
ODNOS PREMA RIJEČI BOŽJOJ	Tradicija i crkveno učiteljstvo imaju veći autoritet od Riječi Božje (Mk 7,8-9).	Riječ Božja obilato se koristi radi zadovoljenja ljudskih želja i potreba.	Riječ Božja koristi se da bi se potvrdile i osnažile ljudske ideje (Mk 8,33).	Riječ Božja koristi se za vršenje volje Božje.
ODNOS PREMA EVANGELIZACIJI	Vrlo mali naglasak daje se evangelizaciji, puno veći katehezaciji.	Često je evangelizacija zamijenjena promocijom „dobrobiti čovjekove“.	Evangelizacija je zamijenjena društvenim i kulturnim djelovanjem radi dobrobiti čovječanstva.	Evangelizacija je kao navještaj spasenja po Isusu Kristu u sili Duha Svetoga u središtu djelovanja Crkve.
VODSTVO CRKVE	U većini episkopalno.	Bilo koja pragmatična vrsta vodstva.	Bilo koje vodstvo s velikim utjecajem suvremenog menadžmenta.	Vodstvo od Duha izabrano i pomazano te od crkve prepoznato i blagoslovljeno.
ODNOS PREMA TEOLOGIJI	Povijesna teologija. Teologija usredotočena na creda, crkvene koncile i učitelje.	Pragmatična teologija. Teologija u funkciji ljudskih želja i potreba.	Filozofska teologija. Teologija usredotočena na ljudska promišljanja, filozofske spekulacije, teološke rasprave i dogovore.	Biblija kao Riječ Božja. Teologija usredotočena na odnos s Bogom u kojemu Bog tumači svoju Riječ, a čovjek je kao takvu prihvaća.
ODNOS PREMA OBRAZOVANJU	Pridaje se velik naglasak klasičnom povijesnom, filozofskom i teološkom obrazovanju.	Najčešće se njeguje površnost u obrazovanju usmjerenom na čovjekove želje i potrebe.	Pridaje se velik naglasak obrazovanju pod snažnim utjecajem humanističke filozofije, psihologije i pedagogije.	Neprestano istraživanje i upoznavanje Boga, njegove Riječi – Biblije i njegova stvorenja sa svim istinama, odnosima i zakonitostima.

Jedino Crkva s perspektivom vječnosti može opstati u svim vremenima i svim kulturama jer svoj život temelji u Bogu i dinamičnom zajedništvu s Bogom u vršenju njegove volje i planova objavljenima u njegovoj Riječi. Crkva sa svakom drugom perspektivom gubi se u bespuću društvenih i kulturalnih procesa i promjena jer Crkva nije prvenstveno društvena zajednica ni kulturna institucija, iako plodovi življenja vjernika-članova Crkve kao „sol zemlji“ i „svjetlo svijetu“ doprinose dobrobiti društvene zajednice i opće kulture (Mt 5,13-16). Riječ Božja upućuje i današnju Crkvu: „Ako ste suuskršli s Kristom, tražite što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Bogu! Za onim gore težite, ne za zemaljskim! Ta umrijeste i život je vaš skriven s Kristom u Bogu!“ (Kol 3,1-3). Ovaj nas biblijski tekst potiče da ne težimo za zemaljskim ciljevima, već za nebeskim. Potiče nas da imamo perspektivu vječnog života.

2. Živjeti i djelovati pod Božjim autoritetom

Evanđeosko kršćanstvo u Hrvatskoj ima ozbiljnih problema s prihvaćanjem Božjeg autoriteta, a posljedično i s primjenom Bogom danog autoriteta u svakodnevnom životu.⁸ Naravno, rijetko koji čovjek, a crkve još rjeđe, priznaje da ima problem prihvaćanja Božjeg autoriteta. Najčešće se taj problem krije iza dobro osmišljena i prezentirana vlastita razumijevanja Božjeg autoriteta i njegove primjene. Danas je, kako u svijetu tako i u Crkvi, najviše u primjeni izbjegavanje i ignoriranje Božjeg autoriteta. Zatim slijedi pobuna protiv Božjeg autoriteta. I kršćani i nekršćani izbjegavaju i ignoriraju Božji autoritet u pojedinim područjima života, a pobuna protiv Božjeg autoriteta vidljiva je u svim životnim područjima, od bračnog i obiteljskog do poslovnog i političkog.

Od stvaranja svijeta i prvih ljudi, Adama i Eve, vodi se neprekidna i žestoka borba za autoritet ili protiv autoriteta. Ta je borba započela pobunom sotone protiv Božjeg autoriteta i nastojanjem uspostave svoga autoriteta nad svime. Pod utjecajem sotone pobuna Adama i Eve protiv Božjeg autoriteta postala je duhovna stvarnost ljudskoga roda. Stvorivši prve ljude, Adama i Evu, Bog im je udijelio (delegirao) dio svoga autoriteta i uspostavio slijed autoriteta nad svim stvorenjem. Adamu je dao autoritet nad Evom. No, ni Adam ni Eva nisu ozbiljno shvaćali ni slijed ni moć autoriteta. Nisu ga prepoznali. Eva nije prihvatila Adamov autoritet nad njom te je poslušavši sotonu odbacila Adamov autoritet i zgriješila prema Bogu. S druge strane Adam nije pokazao Božji autoritet nad njom, i time je postao suučesnik u njezinu grijehu prema Bogu.⁹

8 Bog kao stvoritelj svega postojećeg ima apsolutni autoritet. Autoritet je moć ili pravo izdavanja naredbi, donošenja odluka i prisiljavanja na poslušnost.

9 Detaljnije vidi u Postanku 3,1-24.

Za svakog je kršćanina izuzetno važan proces prihvaćanja i uporabe (pokazivanja) Božjeg autoriteta. Pobuniti se protiv Božjega zastupajućeg autoriteta (kao što je to učinila Eva) i ne provoditi svoj autoritet (kao što je to učinio Adam) djelo je pobune protiv Boga (Chant 1999).

Kršćanski život nije ni igralište ni zabavište, već bojište. Svakodnevno smo u duhovnoj borbi, htjeli mi to ili ne, bili mi svjesni borbe ili ne. Što vjernije slijedimo Gospodina Isusa Krista, to smo dublje u duhovnom sukobu sa silama tame. Iako kršćani rijetko razmišljaju o duhovnoj borbi, ne mogu je izbjeći jer neprijatelj čini sve da umanjí kršćaninovu vjeru i uništi njegov odnos s Bogom. Uz poticaj kršćanima: „Otrijeznite se! Bdižite!“ apostol Petar ističe istinu: „Protivnik vaš, đavao, kao ričući lav obilazi tražeći koga da proždre“ (1 Pt 5,8).

Kršćani se od trenutka obraćenja Isusu Kristu bore s trima snažnim neprijateljima: svijetom, tijelom i đavlom. Svijet se odnosi na zli sustav oko nas koji se protivi Bogu. Tijelo je čovjekova stara priroda koja se suprotstavlja Bogu i ne može učiniti ništa da ugodí Bogu. Đavao ili sotona pali je anđeo koji vlada kraljevstvom tame. Sotona primjenjuje različite strategije korištenja svijeta i tijela za uništavanje čovjekova odnosa s Bogom. Te su strategije često personalizirane, tj. prilagođene pojedinačnim osobama kako bi naglasile i pojačale sklonost osobe grijehu (ljepota, ponos, znanje, mudrovanje, bogatstvo).

Biblija ističe: „Jer nije nam se boriti protiv krvi i mesa, nego protiv Vrhovništava, protiv Vlasti, protiv upravljača ovoga mračnoga svijeta, protiv zlih duhova po nebesima“ (Ef 6,12). Duhovna borba kršćanina vodi se protiv duhovnih snaga tame. Ta se borba vodi i dobiva korištenjem autoriteta dobivenim od Boga Oca po Isusu Kristu u Duhu Svetome.

Obzirom na duhovnu borbu, suvremeno kršćanstvo čine tri skupine. Jedna skupina ignorira duhovnu borbu nastojeći nasljedovati Isusa u ljubavi u svjetlu suvremene znanosti te liberalne i tzv. „progresivne“ teološke misli. Većina vjernika ove skupine ne pridaje pažnju duhovnoj borbi, smatrajući da sotona, demoni, grijeh i pakao ne postoje ili ih ignoriraju. Kako se prema njima duhovni svijet i nadnaravno ne može znanstveno dokazati, uzaludno je govoriti o duhovnoj borbi. Druga skupina pridaje duhovnoj borbi i svijetu tame veću pažnju negoli joj pridaje Biblija. Zagovornici ovih ideja znaju, čini mi se, više o sotoni i njegovim demonima, negoli o Isusu Kristu. Demone pronalaze posvuda. Imenuju ih i klasificiraju, mjere im moć, snagu i utjecaj, propituju autoritet i područja djelovanja. Istjeruju i love demone, vežu sotonu i oduzimaju mu područja. Da se duhovni učinak mjeri po njihovim željama i djelovanju, već bi odavno svijet bio savršeno mjesto: svi demoni istjerani, sotona svezan i bespomoćan, svijet evangeliziran, a kršćani materijalno bogati, zdravi, dugo živući, veseli i raspjevani. C. S. Lewis (2015, 9) ove je dvije krajnosti u Predgovoru svoje knjige *Pisma starijeg đavla mladem* nazvao pogreškama: „Postoje dvije podjednako zastupljene i oprečne pogreš-

ke u koje naš rod može upasti kada se radi o đavlima. Jedna je nijekati njihovo postojanje. Druga je vjerovati i pokazivati za njih pretjerano i bolesno zanimanje.“ Nijedna od ovih dviju kršćanskih krajnosti nije i ne može biti trajnija stvarnost života. Treću skupinu čine evanđeoski kršćani koji se nalaze između spomenutih dviju krajnosti, koji prihvaćaju biblijske elemente duhovne borbe i primjenjuju ih u svakodnevnom životu riječju i djelom. Ovaj članak usredotočen je na tu skupinu evanđeoskih kršćana.

2.1. Procesi kojima se u Crkvi sustavno umanjuje Božji autoritet

Najsnažnija duhovna borba u životu vjernika, a posljedično i u životu Crkve, odvija se u njegovu srcu i umu gdje se formiraju temeljni stavovi, utvrđuju odnosi i donose velike i male svakodnevne odluke. Kako se ta borba vodi i dobiva korištenjem autoriteta dobivenim od Boga Oca po Isusu Kristu u Duhu Svetome, za svakog je kršćanina – a onda i za Crkvu – vrlo važno uspostavljanje i neprestano održavanje Božjeg poretka autoriteta u svakodnevnom življenju. Smatram da je na tome području najveći problem evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj. Božji autoritet u svakodnevnom življenju evanđeosko je kršćanstvo u Hrvatskoj (i jugoistočnoj Europi) velikim dijelom nadomjestilo kolonijalnim identitetom te s jedne strane uvozničkim, a s druge strane ulizičkim mentalitetom i grijesima metodopoklonstva. Što to konkretno znači?

Kolonijalni identitet. Većina evanđeoskih denominacija i većih lokalnih crkava u Hrvatskoj djeluje poput klasične kolonije.¹⁰ Kolonijalni identitet¹¹ očituje se u brojnim područjima življenja i djelovanja zajednica vjernika, kako u Hrvatskoj tako i šire u jugoistočnoj Europi. Na tragu toga sustava autoriteta zajednice vjernika djeluju kao kolonije inozemnih crkava i paracrkvениh organizacija (najčešće) sa Zapada te vjerno i dragovoljno njeguju i ističu pripadnost njima. Kolonijalni identitet očituje se u stvarnosti ukupnih odnosa, ponašanja i ovisnosti domaćih vođa, vjernika i crkava prema inozemnim evanđeoskim i protestantskim duhovnim i kulturnim pokretima te teološkim i denominacijskim središtima. Puno je lakše prihvatiti autoritet ljudi koji dolaze iz inozemstva potpomognuti autoritetom zapadnjačke kulture i valute. Zbog toga je vjernicima nametnuto da je duhovno čak i ispodprosječni pastor ili propovjednik sa Zapada puno bolji i „pomazaniji“ negoli domaći iznadprosječni pastor ili propovjednik. Naravno, ovo vrednovanje ima više veze s autoritetom zapadnjačke valute i kulture, negoli s Božjim autoritetom. Čast vrlo rijetkim iznimkama.

10 Kolonija je zemlja bez suvereniteta, u potpuno zavisnom ili ugovorom reguliranu odnosu prema zemlji metropoli (Kòlòniija. Hrvatski jezični portal).

11 Identitet se definira kao osjećaj pripadnosti pokretu, grupi, organizaciji, religiji, naciji; prihvaćanje i isticanje te pripadnosti (Identitèt. Hrvatski jezični portal).

Veliki dio kršćanskih udruga, neke denominacije i samostalne lokalne crkve, usvojile su i vjerno održavaju kolonijalni identitet. Zamjetno je da se unatoč kvalitetnom i najčešće Bogu ugodnom domaćem vodstvenom, pastoralnom, teološkom promišljanju, ipak ključne odluke donose negdje u inozemnim centrima moći ili u skladu s njihovim očekivanjima. Crkve se dragovoljno ponašaju kao kolonije inozemnih crkava, denominacija i paracrkvenih organizacija, a neke se ponašaju kao da su još uvijek vezane pupčanom vrpcom za inozemno kršćanstvo. Je li to samo moje mišljenje? Može li se dokazati kolonijalni identitet crkava, denominacija i paracrkvenih organizacija u Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi? Kako ga prepoznamo? Najlakše bi to bilo dokazati ili opovrgnuti uvidom u tijek novca kojim raspolažu duhovni radnici, lokalne crkve, denominacije i kršćanske udruge. No, kako uvid u njihovo financijsko stanje nije moguć, možemo samo navoditi posljedice ili plodove njihova kolonijalnog ponašanja. Kako u ovom članku nismo usredotočeni na raspravu o kolonijalnom identitetu evanđeoskog kršćanstva u Hrvatskoj i šire, za dublje će nam promišljanje pomoći sljedeća pitanja: Koja se vrsta kršćanskih konferencija najčešće organizira u Hrvatskoj? Koje su teme zastupljene na tim konferencijama? Tko su i odakle su govornici na domaćim konferencijama? Koji se sadržaji *You Tube*a promoviraju? Koje se vrste knjiga tiskaju u Hrvatskoj? Kojih se autora tiskaju knjige? Koje su teme tih knjiga? Koji su autori zastupljeni u časopisima? Odgovori na ova pitanja dovode nas do ključnih duhovnih problema evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj – uvozničkog i ulizičkog mentaliteta te metodopoklonstva. Njima se sustavno umanjuje i ignorira Božji autoritet kako u životu pojedinih vjernika tako i u životu crkava.

Uvoznički mentalitet. Evanđeosko kršćanstvo u Hrvatskoj ušlo je u 21. stoljeće na krilima nekritičkoga, nepromišljenog i najčešće nepotrebnog uvoza duhovnosti i kulturnih trendova. To nas je uvelo u razdoblje povijesne tranzicije. Oslanjajući se na uvozne duhovnosti i trendove te primjenjujući njihove prakse, evanđeosko je kršćanstvo obljudavilo. Zapadnjačka kultura, koju smo nekritički prihvaćali smatrajući je kršćanskom, postaje sve više postkršćanska kultura koja se ubrzano razvija u protukršćansku kulturu. To nas pak potiče da iznova preispitujemo što to znači biti sol zemlje.

Uvoznički mentalitet¹² predstavlja svakovrsni uvoz duhovnosti kako zapadnjačkih tako i istočnjačkih. Zbiva se to prevođenjem i objavljivanjem teološki teorijskih i praktičnih kršćanskih knjiga kojima se uvoze teološka promišljanja nastala u nekoj drugoj kulturi, u nekom drugom duhovnom i kulturnom ozračju. Zbiva se to pozivanjem pastora, učitelja i propovjednika iz drugih zemalja, najčešće s preuveličavanjem njihovih uspjeha, „pomazanja“, autoriteta i veličine. Onda ti pastori, propovjednici i učitelji nastoje svim silama rastegnuti ili nametnuti svoj

12 Mentalitet obuhvaća intelektualnu sposobnost ili moć te odražava duhovno stanje, način mišljenja i ukupnost duhovnih osobina i sklonosti pojedinca ili zajednice i njezinih pripadnika (Mentalitēt. Hrvatski jezični portal).

stvaran ili umišljeni autoritet na ljude koji su izvan njihova područja autoriteta.¹³ I naravno, kad se sva promidžba stiša i adrenalin umiri, rijetko se vidi nekakav duhovni napredak u Tijelu Kristovu u Hrvatskoj i susjednim zemljama. A ljudi po crkvama još se žešće bore u primjeni američke, švedske, afričke, korejske ili brazilske kulture. I umjesto da kršćane i lokalne crkve ujedinjuje evanđelje Isusa Krista, razjedinjuje ih tzv. „pomazano“ naučavanje pisaca, učitelja, pastora i propovjednika. Primjera takve prakse ima više ili manje u svakoj lokalnoj crkvi u Hrvatskoj i susjednim zemljama.

Jesu li evanđeoski kršćani uvozom duhovnosti otvorili duhovna vrata uništenju hrvatske duhovne „proizvodnje“? Nekritičkim uvozom zapadnjačke kršćanske i New Age kulture, teoloških trendova, kršćanskih i nekršćanskih pokreta, evanđeoski su kršćani otvorili duhovna vrata za sustavno sprječavanje, zaustavljanje i uništavanje izvorne, Bogom dane i Svetim Duhom vođene duhovnosti. Uvozom duhovnosti sa zapada godinama se vjernicima serviralo i utvrđivalo uvjerenje da ništa domaće ne valja; sve što je dobro mora doći iz inozemstva, i to prvenstveno sa Zapada, a onda i iz Afrike, Azije i Južne Amerike. Tamo su se zbila i zbivaju se probuđenja vjere. Tamo je Bog prisutan i djeluje. Stoga sa Zapada treba pozivati propovjednike te prevoditi i tiskati njihova učenja i promišljanja. „Pomazanje“ dolazi sa Zapada. Stoga su evanđeoski kršćani u posljednjih nekoliko desetljeća nekritički „uvozili“ sa Zapada dobre i loše teologije te dobra i loša učenja, a najčešće dobre i loše elemente zapadne kulture, kulturnih i teoloških trendova te mnoštvo grijeha. Nažalost, u svemu tom uvozu ima puno priče o Bogu i Bibliji, ali od svega toga ništa ne preostaje nakon stišavanja uvozne propagande. Zašto? Vrlo jednostavno, Boga nije moguće „vesti“ iz inozemstva jer on je svugdje prisutan. Drugim riječima, Bog je u Hrvatskoj i djeluje na ovom prostoru i u ovoj specifičnoj kulturi. Svi resursi koji su Bogu potrebni za djelovanje u Hrvatskoj nalaze se u Hrvatskoj, od ljudi do novca. I dokle god mi gledamo koje ćemo resurse uvesti iz inozemstva, ne vidimo one domaće resurse koje je Bog unaprijed pripremio za specifično služenje u Hrvatskoj (usp. Ef 2,10). Borba evanđeoskoga kršćanstva u jugoistočnoj Europi nije protiv dobre inozemne duhovnosti, već protiv nekritičkog uvoza duhovnosti po kojima je nekoć možda Bog i djelovao, tamo negdje. Božje djelovanje nije moguće uvesti. Boga možemo potražiti izravno, a ne preko neke centrale u inozemstvu. Rick Warren (1995, 14) istaknuo je da jedino Bog može udahnuti novi život u dolinu suhih kostiju (usp. Ez 37,1-14). Samo Bog može pohoditi određeno područje te stvoriti i održavati probuđenje,¹⁴ duhovni

13 Bog je svaku vrstu autoriteta koje je dao ljudima ograničio na (najčešće) usko područje obuhvata zadatka koji je dao čovjeku da u njegovo ime izvrši.

14 *Probudjenje* je riječ koja nema nekog značajnijeg smisla u hrvatskom duhovnom ozračju. Riječ se ne koristi u Bibliji, dolazi iz višestoljetne evanđeoske tradicije Velike Britanije i SAD-a. Sama riječ *probudjenje* podrazumijeva da Bog budi one koji su zaspali. To u društvima gdje je evanđeoska tradicija snažna i duga ima smisla. U Hrvatskoj ima jako malo osoba koje su u vjeri „zaspale“

rast i duhovnu prijemčivost. Uvezli smo niz učenja o probuđenju, ali s tim učenjima nismo uvezli Svetog Duha koji je izvorno djelovao u tim probuđenjima. Stoga smo, unatoč brojnim učenjima o probuđenju i evangelizaciji, posljednjih desetljeća i dalje vrlo rijetko svjedočili brojnijem preporađanju osoba¹⁵ na našim evangelizacijskim sastancima. Hrvatskoj treba izvorno i izravno Božje pohođenje u kojem će Sveti Duh pripremiti i ostvariti duhovnu prijemčivost u domaćem kontekstu.

Ulizički mentalitet podrazumijeva sve aktivnosti koje provode pojedinci i crkve u nastojanju za društvenim priznanjem i prihvaćanjem Crkve te društvenom relevantnošću. Ulizički¹⁶ mentalitet u evanđeoskom kršćanstvu u Hrvatskoj razvijen je posljednjih nekoliko desetljeća kada su neki kršćanski vođe stalnim ulagivanjem religijskim, političkim i kulturnim strukturama nastojali doći u domet društvenog utjecaja. No, iz perspektive vječnosti društveno priznanje i prihvaćanje Crkve jasan je znak akulturacije¹⁷ Crkve u svijetu. Ukazuje na završnu fazu procesa kojim Crkva usvaja temeljne vrijednosti društva, koje su najčešće u suprotnosti s Božjim vrijednostima. Crkva se, umjesto da bude korektiv društva (sol i svjetlo) stapa s društvom. Ulizički mentalitet ukazuje na proces u kojem se Crkva svojevoljno odriče Božjeg poslanja i autoriteta (ali ne i pričanja o poslanju i autoritetu) u korist sudjelovanja u trendovskim društvenim zbivanjima te društvenog priznanja i prihvaćanja, prvenstveno pojedinaca, a po njima i cijele denominacije.

Metodopoklonstvo. Društvo i kultura stalno se mijenjaju i od Crkve zahtijevaju promjene metoda služenja i djelovanja te njezinih oblika i struktura kako bi ostala u doticaju sa svijetom u kojem treba služiti Bogu. Nadkulturna načela Riječi Božje primjenjuju kršćani u snazi i pod vodstvom Svetoga Duha u specifičnom društvenom i kulturnom kontekstu, razvijajući tako specifične metode djelovanja i služenja. Metode, stoga, vrijede samo za taj specifičan kontekst i vrlo se teško mogu koristiti u nekom drugom kontekstu. Nijedna metoda ne traje zauvijek niti se može s uspjehom koristiti svugdje (Warren 1995, 70). Svaka lokalna crkva treba temeljem Riječi Božje i vodstva Svetoga Duha primijeniti najučinkovitiju metodu

pa ih Bog mora „buditi“, stoga hrvatskoj stvarnosti više odgovara riječ Božje *pohođenje*. Tako bi evanđeoski kršćani trebali upućivati Bogu molitve za njegovo suvereno pohođenje i duhovnu prijemčivost na prostorima jugoistočne Europe.

15 Ovdje nikako ne želim omalovažiti čitav niz obraćenja ljudi za to vrijeme, već samo naglašavam da nismo doživjeli ni približno rezultate kakve smo očekivali. Pri tome moramo biti vrlo opretni jer rezultati evangelizacije vidljivi su tek nakon razdoblja od najmanje godinu dana služenja obraćenika u crkvi.

16 Ulizica je osoba koja se pretjerano dotjeruje radi dodvoravanja nekome.

17 Akulturacija je „proces gubljenja obilježja uvriježene kulture, preuzimanje pojedinosti i svojstava druge kulture, promjena u kulturi kao rezultat kontakta s drugom kulturom, osobito jače materijalne moći“ (Akulturacija. Hrvatski jezični portal).

služenja Bogu u svijetu. Zamjetno je da u lokalnim crkvama u Hrvatskoj nisu značajnije plodonosne metode korištene u prošlosti ili u nekom drugom kontekstu, primjerice u SAD-u, Africi ili Koreji.¹⁸

Pod utjecajem američke kulture vodstva neki su se kršćanski vođe u Hrvatskoj usredotočili na programe i metode koji se smatraju učinkovitim u vođenju Crkve. Odlaze po svijetu, najčešće u SAD, na kršćanske konferencije i posjećuju (mega) crkve te pri tome kopiraju stil vodstva uspješnih pastora te programe i metode posjećenih crkava. Tijekom posjeta zaključuju da će njihova lokalna crkva rasti i biti učinkovita samo ako primijene program te crkve i njezine metode. Po povratku u Hrvatsku oduševljeno primjenjuju stil vodstva pastora (mega)crkve u kojoj su bili, prevode, tiskaju i provode njezine programe i prisiljavaju lokalnu crkvu da mijenja metode evangelizacije, slavljenja, služenja, poučavanja... I, naravno, dolazi do promjena, koje su za neko kratko vrijeme osvježenje, ali najčešće na dugoročnu štetu te lokalne crkve jer su pastor i crkva upali u grijeh metodopoklonstva iz čijih se kandži vrlo teško osloboditi. Grijeh metodopoklonstva (štovanja metoda) djeluje kao i svaki drugi grijeh: odvaja čovjeka i Crkvu od Boga, i poput droge zahtijeva iznova i iznova primjenu novih crkvenih programa s novim metodama.

Kad vođa dobije zadatak od Boga, dobije i upute kako izvršiti zadatak. Mike Ayers (2018, 32) ističe da vođa ne mora uvijek biti originalan u svojim metodama, ali uvijek treba biti autentičan. Smatra da metodopoklonstvo ima četiri tragična rezultata. Prvo, umanjuje Božju ulogu u radu crkve čije se metode kopiraju: ističe metodu i crkvu, a ne Boga koji je u njoj i po njoj djelovao. Drugo, usvajanjem i primjenom inozemne metode domaći pastori i vođe nastoje postati netko ili nešto što nisu. Bog ih je stvorio specifičnima i stavio ih u specifično područje s jedinstvenom kulturom kako bi ih mogao koristiti u tom području i kulturi. Stoga trebaju biti autentični pod Božjim vodstvom u sili Svetoga Duha. Pokušaj biti netko drugi grijeh je s obzirom na osobu kakvom ih je Bog stvorio. Treće, metodopoklonstvo odbacuje Božje jedinstveno djelovanje na domaćem području i specifičnoj kulturi te utvrđuje vjernike u uvjerenju da Bog jedino radi preko inozemnih propovjednika i učitelja te njihovih metoda. I četvrto, objekt povjerenja postaje sama metoda, a ne Bog.

Programi, metode i službe naučeni od drugih crkava i vođa nisu pogrešni u primjeni jedino ako po njima djeluje Bog. No, najčešće je iskustvo da je Bog izostavljen iz posuđenih metoda. Uobičajeno je da se crkva bez Boga odluči za

18 Tako, primjerice, korejska metoda dnevnog okupljanja kršćana za jutarnju molitvu prije odlaska na posao, u Zagrebu nije dala značajnije rezultate. U Koreji je ta metoda duhovne borbe u jednom razdoblju rasta crkve imala izvanredne rezultate. Tisuće ljudi okupljalo se rano ujutro na molitvu prije odlaska na posao. U Zagrebu je prvih nekoliko dana po uvođenju ranojutarnje molitve sudjelovalo tek nekoliko ljudi, a taj se broj već za nekoliko održanih molitva smanjivao, da bi nakon nekog vremena voditelj (ostavši sam) ukinuo ranojutarnju molitvu. Izuzetno uspješna metoda duhovne borbe u Koreji imala je tek neznatne rezultate u hrvatskom duhovnom i kulturnom ozračju.

neku metodu i onda u molitvi traži da Bog dade rezultate i blagoslovi njihov rad. Metodopoklonstvo minimalizira Božju ulogu i nadnaravnu aktivnost te se umjesto toga usredotočuje na način na koji je Bog negdje drugdje djelovao. No, Bog se ne ponavlja. Svako je njegovo djelo izvorno, jedinstveno i specifično. Stoga svaka crkva treba svoje povjerenje usredotočiti na Boga, a ne na metode, koliko god one bile u drugoj sredini uspješne.

2.2. Procesi kojima se uspostavlja i sustavno utvrđuje Božji autoritet

2.2.1. Prihvatanje suverenosti Božje

Bog je suveren stvoritelj i vladar svega.¹⁹ On i danas objavljuje svoju suverenu volju, a čovjeku je dao slobodu da je može prihvatiti, ignorirati i odbaciti. Nakon svoje odluke čovjek se suočava s njezinim mnogobrojnim posljedicama. Naime, posljedice izbora odnosa prema suverenom Bogu uvijek prate čovjeka i iz dana u dan rađaju željene i neželjene plodove u brojnim područjima čovjekova života. Nakon spoznaje i prihvatanja Božje suverenosti čovjeku ne preostaje drugo nego blagosloviti Boga, slaviti ga i hvaliti. Što to znači, da je Bog suveren nad Crkvom? Kao ljudi vrlo smo ograničeni u razumijevanju Božje prirode, stoga imamo velikih problema i u razumijevanju suverenosti Božje. Ovdje ću naznačiti samo nekoliko važnih činjenica koje upućuju na suverenost Božju. Prvo, Božje je sve na nebu i na zemlji (Ps 103,19-22). Kao Božjoj djeci kršćanima pripada sve. Sve su dobili od Boga, ništa nije njihovo. Svime se mogu koristiti, u svemu uživati, svemu se veseliti. No, ničemu nisu gospodari. Bog je jedini gospodar svega postojećeg. Kršćani su baštinici Božji i subaštinici Kristovi, stoga trebaju usvojiti perspektivu vječnosti i njezin vrijednosni sustav. Drugo, Bog ima svu vlast (Dn 4,22.23.31-34), vladar je svih ljudi i njemu će se svi pokloniti (Ps 22,28-30). Bog Otac jedini je Vrhovnik, Kralj kraljeva i Gospodar gospodara (1 Tim 6,15), svu je vlast nebesku i zemaljsku dao svome Sinu Isusu Kristu (Mt 28,18). Bog Otac dao je svu vlast i nad Hrvatskom svome Sinu Isusu Kristu, koji suvereno gradi svoju Crkvu na tome području. Treće, Bog je suveren u iskazivanju svoje moći i snage (Ps 115,3). On je iskazuje kako želi, kada želi i gdje želi. Ova je činjenica vidljiva na svakoj stranici Svetoga pisma. Božja suverenost u iskazivanju moći i snage bila je izuzetno važna za život rane Crkve (usp. Dj 1,1-28,31), a izuzetno je važna za pobjedonosno življenje Crkve danas. Četvrto, Bog je suveren u delegiranju svoje snage ljudima (Mt 10,1.8; Lk 10,9.17). Suvereno Božje delegiranje snage očituje se u današnjoj Crkvi na mnoge načine, od pobožnog vodstva do nadnaravnog djelovanja darovima Svetoga Duha, od moći ozdravljanja u Isusovo ime do istjerivanja demona iz

¹⁹ Süveren = nezavisan, samostalan, koji potpuno vlada, najviši nosilac vlasti (Anić 2009); neograničeni vladar (Klaić 2002); onaj koji je vrhunski po moći ili rangu, onaj koji potpuno vlada čime (Süveren. Hrvatski jezični portal).

opsjednutih ljudi. Mnogobrojni darovi Svetog Duha kojima se suvremena Crkva služi (ili joj stoje na raspolaganju) samo su očitovanja Božje snage u Crkvi i po Crkvi u svijetu. Peto, Bog je suveren u iskazivanju milosrđa (Rim 9,15-16). Nitko ne zaslužuje Božju milost. Bog je iskazuje onomu komu želi.

Kršćani su uvijek u opasnosti da upadnu u grijeh zapostavljanja, ignoriranja i pobune protiv suverenosti Božje. Među evanđeoskim kršćanima u Hrvatskoj zamjetna je, kao što sam već napomenuo, praksa oslanjanja više na inozemne metode vodstva, evangelizacije, osnivanja i rasta lokalnih crkava negoli na izravno Božje djelovanje u specifičnom i jedinstvenom društvenom, kulturnom i duhovnom ozračju. Tom je praksom evanđeosko kršćanstvo duboko i višestruko zagrezlo u kaljužu grijeha metodopoklonstva. Uvozili su i primjenjivali metode Božjeg djelovanja s kulturnim i društvenim elementima zemlje iz koje su uvozili, ali nisu mogli uvesti rezultate Božjeg djelovanja u tim zemljama. Pri tome su djelomično ignorirali i značajno zapostavljali Božju suverenost u jedinstvenom iskazivanju moći i snage u specifičnom hrvatskom društvenom, kulturnom i duhovnom kontekstu. Stoga Hrvatskoj ne treba uvoz metoda Božjeg djelovanja iz drugih zemalja, već izravno, jedinstveno, suvereno Božje pohođenje iskazivanjem moći i snage.

2.2.2. Uspostavljanje i održavanje kvalitetnog odnosa s Bogom i ljudima

Sve u životu vjernika započinje, razvija se i završava s odnosima, koji zatim snažno utječu na cjelokupan život Crkve i njezinu dinamiku. Kvalitetni i postojani odnosi jačaju, vesele, izgrađuju i blagoslivljaju osobe, a po njima i Crkvu. Nekvalitetni, nezdravi i problematični odnosi opterećuju, rastužuju i razaraju, kako pojedinog vjernika tako i cijelu lokalnu zajednicu. Loši odnosi umrtvljuju Crkvu. Kvalitetni odnosi u Crkvi kao milosni dar Božji razvijaju se dosljednom primjenom Božje riječi služenjem u ljubavi (1 Kor 16,14). Ljubav je plod prebivanja Svetog Duha u nanovorođenom vjerniku. Podsjetimo se: „Plod je pak Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost“ (Gal 5,22-23). Kristolikost karaktera vjernika s navedenim plodom Svetog Duha moćno se očituje u svim odnosima kršćana, njihovu služenju u ljubavi i zajedništvu u proslavljanju Boga. Stoga kršćani trebaju osobitu pažnju u životu posvetiti odnosima. Dobri odnosi doprinose dinamičnom životu Crkve. Svi pak odnosi u kršćaninovu življenju trebaju biti usklađeni s Riječi Božjom – Biblijom, primijenjenom u služenju i proslavljanju Boga.

Za dinamičan život crkve i zajedništvo u proslavljanju Boga, uz služenje u ljubavi, ključni su: Božji odnos prema vjernicima i vodstvu crkve, odnos svakog vjernika prema Bogu i njegovoj Riječi, odnos vodstva i službi crkve prema vjernicima i obrnuto, odnos vjernika jednih prema drugima, odnos u braku i obitelji članova crkve i odnos vjernika pojedinačno i svih zajedno prema svijetu i svemu što dolazi iz svijeta.

Odnos s trojedinim Bogom: Ocem, Sinom i Svetim Duhom najvažniji je sadržaj učenja. Iz toga odnosa proizlaze svi ostali sadržaji i plodovi učenja. Odnosom s Bogom Ocem te prihvaćanjem i vršenjem njegove Riječi učenik uspostavlja temelje za učenje. Svojim životom i djelovanjem Isus Krist pokazao nam je kakav taj odnos treba biti. Odnos s Bogom Ocem razvijamo i učvršćujemo usvajanjem nauka i djelovanja Isusa Krista u procesu učenja. Dakako, Isus Krist nije samo naš učitelj i primjer koji trebamo slijediti, on je naš Spasitelj, Gospodar i Bog Sin. On je Glava svoje Crkve. On je put, istina i život (Iv 14,6). K Bogu Ocu može se doći samo kroz njega. Sveti Duh je kao treća osoba trojedinog Boga u vjernicima i među vjernicima te posreduje Božju moć i silu da možemo biti Isusovi učenici-svjedoci (Dj 1,8). On vodi učenike i daje darove (sposobnosti) koji su potrebni pojedincima i Crkvi za izvršavanje Božje volje u sadašnjem trenutku te rađa plodom, koji je ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost (Gal 5,22-23).

Odnosi i zajedništvo zajednički su za biblijske slike Crkve. Bog je kao kralj, glava, otac i graditelj u odnosu i zajedništvu sa svojim narodom kao zajednicom. Crkva je u odnosu s Isusom njegova zaručnica, njegovo stado, obitelj, tijelo i živa duhovna kuća. Vjernici su međusobno povezani kao udovi istog tijela, ugradbeni materijal u istoj građevini, ovce u istom stadu, djeca u istoj obitelji. Ostvarivanje međudnosa vjernika u suvremenoj Crkvi treba mijenjati od standarda prijateljstva, zajedničkih interesa, igre i zabave, u standard Tijela Kristova i međusobne povezanosti udova po funkciji koju svaki ud obavlja u Tijelu. U Tijelu Kristovu imamo najprisnije zajedništvo s udovima na koje smo navezani ili koji su navezani na nas i preko kojih nam idu sve opskrbe veze s Glavom Isusom Kristom.

2.2.3. Slušanje i poslušanje Boga

Kako možemo znati da imamo kvalitetan odnos s Bogom? Kako možemo znati da vođe, učitelji i pastori u lokalnoj crkvi imaju kvalitetan odnos s Bogom? Kvalitetan odnos s Bogom Ocem – stvoriteljem, održavateljem i obnavljateljem svega – očituje se u životu kršćanina na raznolike načine. Najjednostavnije rečeno, molitvom kršćani uspostavljaju odnos s Bogom, a slušanjem i poslušanjem te gledanjem i viđenjem potvrđuju kvalitetu tog odnosa. Za odnos s Bogom važna je kvaliteta i sadržaj molitve²⁰ jer molitvom određujemo specifičnosti svog odnosa s Bogom i njegova odnosa s nama. Ključno je za odnos s Bogom i za stvaranje s njim čuti što nam govori i vidjeti što čini. Isus je rekao: „Zaista, zaista, kažem vam: Sin ne može sam od sebe činiti ništa, doli što vidi da čini Otac; što on čini, to jednako i Sin čini“ (Iv 5,19) te: „Ja sam od sebe ne mogu učiniti ništa: kako čujem, sudim,

20 Ponekad je molitva kršćana slična narudžbi hamburgera u *drive-in* restoranu. U molitvi nabrojimo što nam Bog treba dati, napraviti, isporučiti, i onda u udobnosti svog auta čekamo da se to dogodi.

i sud je moj pravedan jer ne tražim svoje volje, nego volju onoga koji me posla“ (Iv 5,30). Za kvalitetan odnos s Bogom za svakog je vjernika uz molitvu važno slušati-čuti-poslušati ono što mu Bog govori te gledati-vidjeti-činiti isto ono što Bog radi. Kvaliteta odnosa s Bogom ne mjeri se količinom i sadržajima molitava, već poslušnim izvršavanjem onoga što nam Bog govori i činjenjem svega onoga što vidimo da Bog čini. Ako vjernik ne gleda u Boga, neće ni vidjeti što Bog radi. Ako vjernik ne osluškuje Božji glas, neće ni čuti što mu Bog govori. Jednako je i za Crkvu kao zajednicu vjernika. Bog i danas govori i upućuje. Nije problem u Božjem govoru, već u vjernikovu slušanju i činjenju onako kako je Bog rekao.

2.2.4. Činjenje djela koja je Bog unaprijed za svakoga pripremio

Umjesto da traže u novinama, knjigama, na *Facebooku* i *YouTubeu* što im je činiti, vodstvo lokalnih crkava zajedno s vjernicima treba se okrenuti Bogu i od njega saznati što je on pripremio za svakoga od njih da čine u ovom konkretnom trenutku, u ovoj kulturi na ovom našem prostoru. Tada će to biti pod vodstvom i u sili Svetoga Duha sa svom potrebnom mudrošću i snagom za izvršenje svega što je Bog zapovjedio. Apostol Pavao jasno izriče: „Njegovo smo djelo, stvoreni u Kristu Isusu za dobra djela, koja Bog unaprijed pripravi da u njima živimo“ (Ef 2,10). Ako smo stvoreni u Kristu Isusu za dobra djela koja je Bog pripremio da u njima živimo, s razlogom se možemo pitati gdje su plodovi tih dobrih djela. Odgovor nas upućuje na ključnu istinu – odnos s Bogom. Neki kršćani ne znaju koja je dobra djela Bog pripremio za njihov život jednostavno zato što imaju površan odnos s Bogom. Nedostaje im slušati-čuti-poslušati ono što im Bog govori te gledati-vidjeti-činiti isto ono što Bog radi. Za tu je situaciju jedino rješenje produbljivanje odnosa s Bogom.

2.2.5. Prihvatanje Božjeg autoriteta u svim područjima življenja

U vremenu kad se svijet otvoreno bori protiv Božjih istina i njegova autoriteta, u lokalnim evanđeoskim crkvama javljaju se kršćani koji se svrstavaju uz svjetovne ideje i tako izravno suprotstavljaju Božjem autoritetu. Pobuna protiv Božjeg autoriteta vidljiva je u svim životnim područjima: u osobnom životu, braku, obitelji, na poslu, u slobodnom vremenu... Tako neki kršćani kao i nekršćani izbjegavaju i ignoriraju Božji autoritet u pojedinim područjima života. Ako evanđeosko kršćanstvo želi doživjeti Bogu ugodnu budućnost, mora prihvatiti Božji autoritet i njegove prioritete u svim područjima života doslovce onako kako ih donosi njegova Riječ. Pri tomu se mora dobro čuvati nove interpretacije Biblije koja je pod velikim utjecajem humanističkih, feminističkih, liberalnih, progresivnih i drugih ideja koje vode vjernike u izravno izbjegavanje, ignoriranje i suprotstavljanje Božjem autoritetu.

3. Činiti Isusove učenike koji vrše volju Božju

Iako se o učeništvu u evanđeoskom kršćanstvu u Hrvatskoj posljednjih nekoliko desetljeća puno propovijedalo, poučavalo, pisalo i raspravljalo, zamjetno je da dosadašnje strategije učenništva nisu urodile nekim značajnijim rezultatima.²¹ Zašto? Biblija ističe da je učenik osoba koja slijedi Isusa i posvećena je njegovoj misiji (Mt 4,19.22).²² Učenništvo je, pak, stanje biti učenik Isusa Krista i proces činjenja učenika. Model kršćanskog učenništva nalazimo u životu i učenju Isusa Krista, koji poziva ljude da ga slijede (Lk 9,23-24; Mt 10,38-39; Mk 8,34). Pravo se učenništvo po Isusovu primjeru očituje u služenju Bogu i vršenju Božje volje.

I za današnje kršćanstvo aktualna je Isusova zapovijed: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeci ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!“ (Mt 28,19-20). I današnji su kršćani pozvani biti učenici Isusa Krista i činiti učenike Isusa Krista. U procesu činjenja učenika Isusa Krista trebaju ih poučiti i obučiti kako da čuvaju (drže, vrše) sve što im je Isus zapovjedio. Današnje se učenništvo, uz kvalitetne iznimke, najčešće očituje samo u predavanju znanja o tome što je Isus poučavao i kako je djelovao, a izvorna Isusova zapovijed u praksi promijenjena je u: „Učite ih da znaju sve što sam vam zapovjedio“ (usp. Mt 28,20). Znanje o Riječi zamijenilo je djelovanje po Riječi. Zamjetno je to po mnogim konferencijama, seminarima, poukama, sastancima, druženjima i drugim za znanje potrebnim aktivnostima koje najčešće tek samo potvrđuju ono znanje koje kršćanin već godinama posjeduje, ali mu istovremeno oduzimaju dragocjeno vrijeme koje je trebao provesti praktično primjenjujući to stečeno znanje. Peters (1996, 173) u prilog tomu ističe: „Tragično je da se u crkvenoj povijesti o Velikom poslanju više raspravljalo nego što mu se pokoravalo.“

3.1. *Procesi kojima se ostvaruje biblijski učinkovito učenništvo*

3.1.1. Usvajanje perspektive vječnosti za učenništvo

Da bi u budućnosti mogli činiti vjernike Isusovim učenicima, evanđeoski kršćani trebaju napustiti dosadašnje metode učenništva koje su najčešće plod usvojenih perspektiva na život i njihova poretka prioriteta. Promjenom perspektive na život vjernika i Crkve mijenja se i pristup, mjesto i sadržaj učenništva. S perspektivom vječnosti kršćanin je usredotočen na suverenoga Boga, njegove planove, njego-

21 Iscrpne rasprave iz područja učenništva objavili su u časopisu *Kairos* zajednički Martina Gracin i Ervin Budiselić (2019. i 2020.) pod nazivom: Razumijevanje učenništva u kontekstu židovstva Isusova vremena – 1. i 2. dio te Jeremy Bohall (2019. i 2020.) pod nazivom: Podizanje Kristovih učenika u Hrvatskoj – 1. i 2. dio.

22 Pojam učenik (grč. *mathētēs*) najčešće se koristi u Evanđeljima, a zatim ga u Djelima apostolskim Luka mijenja pojmom *kršćanin* (Dj 11,26). Apostol Pavao pak za koncept učenništva koristi izraz *nasljedovanje* (1 Kor 11,1; Ef 5,1-2; 1 Sol 1,6-7). Iscrpnije vidi u: Bohall 2019, 189–194.

vo sadašnje i buduće djelovanje, a ne na prošlost, koliko god ona bila prepuna Božjih djelovanja, ne na čovjekovo blagostanje i ushićenje niti na izgradnju boljeg društva.

Učenik s perspektivom vječnosti osoba je koja živi životom svjesne i neprestane identifikacije s Gospodinom Isusom Kristom u životu, smrti i uskrsnuću, kroz riječi, ponašanje, stavove, motive i namjere. To je osoba kojoj Isus oblikuje karakter, vrijednosti, prioritete i odnose. Učenik shvaća Kristovo apsolutno posjedovanje njegova života, radosno prihvaća Kristovo spasiteljstvo, uživa u Kristovu gospodstvu, živi u stalnoj nazočnosti Krista i usklađuje svoj život prema Kristovu uzoru te proslavlja svojega Gospodina i Spasitelja (Peters 1996, 187).

3.1.2. Usvajanje Isusove metodologije činjenja učenika

Oslanjajući se na Isusov primjer, David Bosch (1991, 66–67) ističe da se učenje uključeno u učenje ne odvija u kontekstu učionice, čak ni u crkvi, već u svijetu. U procesu činjenja učenika treba se usredotočiti na podložnost volji Božjoj kako je otkrivena u Isusovoj službi i učenju. Učenje se odvija u kontekstu odnosa s Kristom, a ne u pukom slijedenju pravila i načela (Mt 23,3).

Isus je svoje učenike, kako izvješćuju evanđelja, poučavao svakodnevno i u svim životnim situacijama. Biblija potvrđuje da se učenje zbiva u svakodnevnom životu osobe gdje god se osoba nalazi. Učenje zahvaća svo vrijeme i sve životne situacije jedne osobe, uključujući i crkvu i svijet, posebice primjenu Božje riječi na odnose, kako s Bogom tako i s ljudima. Današnji evanđeoski kršćani, smjestivši učenje u lokalnu crkvu i omeđivši ga jednim do dva tjedna sastanka crkve, odvojili su učenje od svakodnevnog života. Svakodnevni je život, stoga, pod velikim utjecajem svijeta. Vidljivo je to na radnim mjestima, u politici, odgoju djece, obiteljskom i bračnom življenju.²³ Isus, pak, poučava svoje učenike i danas u svim životnim situacijama: u obitelji, u školi, na fakultetu, u crkvi, među prijateljima, na radnom mjestu, u tramvaju i javnom prijevozu, na internetu, u šetnji gradom ili prirodom, na selu, među bogatima i među siromašnima, među jednostavnim ljudima i među intelektualcima, među sekularnim i među religijskim političarima, među kumicama na placu i među prekupcima na sajmu, među bankarima i IT stručnjacima. Učenje, tj. poučavanje Isusa Krista, odvija se u realnom životu.

3.1.3. Usvajanje biblijske kvalitete i sadržaja učenja

Isusov nalog „Učite ih da drže (vrše) sve što sam vam zapovjedio“ jasno odražava sadržaj učenja. Da bismo mogli postati i ostati učenici kakve Isus želi, moramo

23 Vidi iscrpnu studiju Dražena Glavaša: Kršćanin nedjeljom, ateist ponedjeljkom: Kako premostiti jaz između vjere i rada u hrvatskoj kulturi, objavljenu u dva dijela u časopisu *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 2017 (1): 29–67, i 2017 (2): 169–198.

učiti držati (vršiti) sve što nam je zapovjedio. To sve obuhvaća iscrpno poznavanje Riječi Božje, na temelju koje onda izgrađujemo odnos s trojedinim Bogom. Iz toga se odnosa zatim razvija i oblikuje naš karakter učenika i bogobojazan odnos s ljudima te pomazano i opunomoćeno služenje Bogu u Crkvi i svijetu.

Kvaliteta i sadržaj učenja izravno se očituju u proslavljanju Boga vršenjem njegove volje i planova (služenjem) i u zajedničkom življenju. Isus je svoje učenike naučio kako da druge čine njegovim učenicima: da propovijedaju Radosnu vijest o Božjem kraljevstvu, ozdravljaju bolesne, izgone zle duhove, uskrsavaju mrtvace (usp. Mt 10,1-15; Mk 6,7-13; Lk 9,1-6); oslobađaju zarobljene, nahrane gladne (Mt 14,13-21; 15,32-33; Mk 6,30-44; Lk 9,10-17; Iv 6,1-14); da vole svoje bližnje i svoje neprijatelje (Mt 5,43-48); ne boje se bez obzira na okolnosti (Mt 14,22-32; Mk 6,45-52; Iv 6,16-21); kako da se odnose prema Božjem zakonu i ljudskim pravilima (Mt 15,1-20; Mk 7,1-23); kako da mole i poste (Mt 6,5-18); kako da se ponašaju prema vlastima i poslodavcima. U tom procesu učenja vraćali su se k Isusu često puni radosti i izvješćivali: „Gospodine, i zlodusi nam se pokoravaju na tvoje ime!“ (Lk 10,17).

3.1.4. Primjena učenja u bogoslužju

Proces učenja podrazumijeva i proces prelaženja s formalnog i bogoslužja zabave te performansa u bogoslužje služenja. Propovijedanje i poučavanje u Crkvi treba biti temelj za služenje. Suvremena ritualna i liturgijska bogoslužja te bogoslužja zabave i performansa treba mijenjati u bogoslužja služenja. Bogoslužje je izuzetno važan i jedinstven događaj-susret trojedinog Boga Oca, Sina Isusa Krista i Svetog Duha s crkvom kao okupljenom zajednicom vjernika. U bogoslužju je važno služenje: Bog služi vjernicima, a vjernici služe Bogu, zajedno s Bogom i jedni drugima. Stoga je nezaobilazan zadatak vodstva crkve osigurati za bogoslužje duhovno ozračje²⁴ u kojem će Bog biti prisutan, a vjernici biti ne samo spremni primiti blagoslove od Boga već, ponajprije, biti spremni služiti Bogu, zajedno s Bogom i jedni drugima. Bogoslužje bez služenja postaje ritual bez sadržaja.

4. Obučavati duhovne vođe za sve razine služenja Bogu

Vođenje Crkve kontinuirana je duhovna borba za prihvaćanje i ostvarenje svega što Bog govori i na što upućuje te odbijanje prihvaćanja svjetovnih rješenja za pojedine situacije. Stoga je najveći izazov svakoga kršćanskog vodstva u svim

24 Duhovno ozračje ukupnost je okolnosti u zajednici vjernika. To je ugođaj, atmosfera, u kojoj je važna Božja prisutnost, neuvjetovano djelovanje Svetoga Duha te služenje vjernika Bogu, s Bogom i jednih drugima. Duhovno ozračje je stanje u kojem je zajednica vjernika pripremljena za susret s Bogom, vjernici očekuju Božje služenje u sredini, pripremljeni su proslavljati Boga, štovati ga, klanjati mu se te služiti Bogu i jedni drugima.

vremenima, pa i danas, svakodnevna ovisnost o Bogu – u svemu. Svaki naraštaj ima svoje specifične izazove, a za svaki izazov Bog ima specifične upute i jedinstveno rješenje. U rješavanju specifičnih izazova Bog koristi ljude-vođe čija je, najčešće, obvezna kvalifikacija poslušnost Riječi Božjoj i u življenju iskazan strah Gospodnji. A takve je vođe, čitamo li Bibliju i povijest Crkve, Bog tražio, vodio i koristio, i još uvijek ih traži i koristi.

Biblijsko vodstvo uvelike se razlikuje od vodstva kako ga definira i sprovodi sekularno društvo. Iako i Biblija i sekularno društvo podrazumijevaju pod vodstvom utjecaj jedne osobe na drugu, sadržaj toga utjecaja, motivacija iza tog utjecaja, eventualni ishod tog utjecaja i izvor snage za usmjeravanje i održavanje tog utjecaja bitno su različiti (više u Ayers 2016). Vodstvo Crkve danas nalazi se u specifičnoj situaciji, kao što su se nalazili vođe Božjeg naroda od Abrahama do silaska Svetoga Duha i rođenja Crkve. Zadatak je gotovo isti: činiti Božju volju u ozračju specifične kulture u kojoj žive i djeluju.

Crkva danas treba vođe (kako god ih nazivali) koji će poznavati i vršiti volju Božju u ovom našem vremenu, kulturi i prostoru. Trebamo vođe koje će Bog opunomoćiti i voditi, koji će ovisiti o Riječi Božjoj i sili Duha Svetoga, a ne crkvene menadžere koji ovise o najnovijim svjetovnim i polukršćanskim teorijama i pomodnim trendovima rukovođenja i upravljanja Crkvom kao poduzećem ili korporacijom.

Biblija kontinuirano naglašava ključnu ulogu vođa u životu Božjeg naroda. Svaka nova generacija kršćana suočavala se sa značajnim izazovima, a o vođama je ovisilo kako su te izazove nadvladali. Crkvi 21. stoljeća trebaju vođe-sluge koji je mogu voditi s integritetom i mudrošću. Trebaju joj vođe koji su osnaženi Duhom Božjim, uvježbani u razumijevanju, tumačenju i primjeni Svetoga pisma te opremljeni za svakovrsno služenje.

4.1. Procesi za postizanje biblijskog vodstva

4.1.1. Moliti gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju

Lokalne crkve i denominacije stalno se suočavaju s manjkom duhovnih radnika, a kod nekih koji su sada u službi upitne su duhovna kvaliteta njihova djelovanja, kristolikost njihova karaktera i vodstvene kompetencije. Sa sličnom se situacijom susreo Isus u vrijeme služenja u Izraelu. Mnogi u narodu Božjem bili su izmučeni i ophrvani kao ovce bez pastira, a imali su svoje pastire, svećenike i pismoznance koji su djelovali među njima i služili po njihovim sinagogama. U tom je kontekstu Isus potaknuo svoje učenike da mole gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju: „I obilazio je Isus sve gradove i sela učeći po njihovim sinagogama, propovijedajući Evanđelje o Kraljevstvu i liječeći svaku bolest i svaku nemoć. Vidjevši mnoštvo, sažali mu se nad njim jer bijahu izmučeni i ophrvani kao ovce bez pasti-

ra. Tada reče svojim učenicima: “Žetve je mnogo, a radnika malo. Molite dakle gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju.” Taj je poticaj i danas više nego aktualan. O njemu bismo mogli puno propovijedati, pisati i raspravljati, ali nije vrijeme za to. Vrijeme je za molitvu jer žetve je mnogo, a radnika malo.

4.1.2. Uspostavljati u životu lokalne crkve duhovno ozračje u kome će Sveti Duh ostvarivati volju Boga Oca

Život lokalne crkve odvija se cjelodnevno i svakodnevno. To nisu samo događaji, poput bogoslužja, razgovora s Bogom ili o Bogu te čitanje Biblije. U život lokalne crkve uključeno je cjelokupno stanje svakoga vjernika u svakom danu, uključujući vrijeme provedeno na poslu, u obitelji, s prijateljima i u samoći. To stanje pojedinaca kreira duhovno ozračje crkve. Duhovno ozračje ukupnost je okolnosti u zajednici vjernika.²⁵ To je ugođaj, atmosfera u kojoj je važna Božja prisutnost, neuvjetovano djelovanje Svetoga Duha te služenje vjernika Bogu, s Bogom i jednih drugima. Duhovno ozračje je stanje u kojem je zajednica vjernika pripremljena za susret s Bogom, vjernici očekuju Božje služenje u svojoj sredini, pripremljeni su proslavljati Boga, štovati ga, klanjati mu se te služiti Bogu i jedni drugima. Službe u lokalnoj crkvi razvijaju se služenjem-vršenjem volje Božje svakog pojedinca u skladu s učinkovitošću koju daje Sveti Duh. Stoga je najvažnija duhovna borba svake crkve da dopusti i omogući naravno i nadnaravno djelovanje Svetog Duha u ostvarivanju volje Božje u životu svakog vjernika.

4.1.3. Prepoznavati u životima učenika Božji poziv za služenje u različitim vodstvenim službama

Crkva ne izabire i ne poziva osobe u službu vodstva. To je Božji posao. Zadatak vjernika i vođa u crkvi nije izbor osobe za vođu, već osluškiivanje što Bog Otac govori po Svetome Duhu te prepoznavanje Božjeg izbora osobe za vodstvo te polaganjem ruku nakon posta i molitve potvrditi da su prepoznali Božji izbor, poziv i opunomoćenje. Zatim tu ili te osobe treba otpustiti da čine djelo koje im je Bog odredio (usp. Dj 13,1-3).

4.1.4. Obučavati duhovne vođe za sve razine služenja Bogu

Promišljanja o vodstvu crkve u evanđeoskom kršćanstvu često su usredotočena na stariješinsku, pastoralnu ili propovjedničku službu u lokalnoj crkvi. Na to nas upućuju programi obučavanja i razvoja vođa kojima se najčešće razvijaju vještine proučavanja i poučavanja Biblije, savjetovanje, vođenje malih grupa i vršenje drugih „pastoralnih“ dužnosti (usp. LOP 41, 11). Ta su područja vrlo bitna. Međutim, uz ta područja crkva treba više pozornosti posvetiti razvoju vodstva u

²⁵ O duhovnom ozračju detaljnije raspravljam u knjizi *Crkva za sva vremena i sve kulture* (Jambrek 2022, 253–305).

brojnim drugim područjima ljudskog djelovanja, od gospodarskog (Josip, Lidija) do kulturno-umjetničkog poduzetništva (David, Salomon), od istraživanja i pisanja (David, Salomon, Luka) do vrhunskoga teološkog obrazovanja (Pavao, Ivan, Petar, Jakov). Svaka društvena i kulturna zajednica zahtijeva Božju intervenciju u svim životno važnim područjima u skladu s Božjim planom. Za svaku intervenciju Bog izabire osobe koje će nakon opremanja moći koristiti kao vođe za izvršenje njegovoga zadatka.

4.1.5. Suradivati s Bogom u oblikovanju pobožnoga karaktera i vodstvenih kompetencija u životu duhovnih vođa

U oblikovanju pobožnoga karaktera i razvoju vodstvenih kompetencija sudjeluju i Bog i osoba koju je Bog pozvao u vodstvenu službu. Crkva pak na različite načine surađuje s Bogom u oblikovanju pobožnoga karaktera i razvoju vodstvenih kompetencija u životu duhovnih vođa. Ta se suradnja odvija u ozračju djelovanja Svetoga Duha u zajedništvu crkve. Vođa u crkvi mora imati jedinstvenu mješavinu pomazanja, koja se sastoji od osobnog poziva, opunomoćenja i poslanja od Gospodina Isusa, pobožnoga karaktera izgrađenog na istinama Svetoga pisma i djelovanju Svetoga Duha te kompetencija vođe dobivenih od Duha Svetoga i stečenih obrazovanjem te iskustvom u poslušnosti Bogu. Ova tri sastojka moraju biti izbalansirana u životu i službi vođe. Izbor osobe, poziv i opunomoćenje za izvršenje Božjega specifičnog zadatka u isključivoj je Božjoj nadležnosti. Crkva ne može učiniti ništa da bi započela, usmjerila ili ubrzala taj proces, no tijekom procesa može suradivati s Bogom i poslužiti mu kao učinkovit alat za oblikovanje kristolikoga karaktera osobe i stjecanju vodstvenih kompetencija.

5. Uspostavljati učinkovit sustav vodstva

Za kvalitetnu budućnost evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj vrlo je važno uspostavljati i kontinuirano obnavljati učinkovit sustav vodstva lokalnih crkava i denominacija.²⁶ Njegovoj uspostavi i obnavljanju prethodi usvajanje perspektive vječnosti za svakodnevni život vjernika i crkve, življenje i služenje vjernika i Crkve u Božjem autoritetu po primjeru Isusa Krista te obučavanje duhovnih vođa na svim razinama služenja Bogu.

U Hrvatskoj je zamjetno nekoliko modela sustava vodstva u crkvama reformacijske baštine. Za potrebe ovog rada klasificirao sam ih kao: graditeljski, domarski i obnoviteljski sustav vodstva. Ovdje se koristim slikama i modelima iz graditelj-

26 Kvalitetu budućnosti određuje, provjerava i procjenjuje jedino Bog u skladu sa svojom Riječi. Naznaku tog procesa procjene i smjernica za budućnost crkve nalazimo u Bibliji (Otk 2,1-3,22).

stva koji su većini vjernika bliski i velikim dijelom poznati.²⁷ Kao primjer poslužit će nam stambena zgrada i poslovi na njoj. Pojednostavljeno rečeno, u normalnim uvjetima gradnje investitor angažira arhitekta sa zadatkom da njegovu zamisao o stambenoj zgradi ostvari u određenom prostoru. Arhitekt zatim radi projekt stambene zgrade baš za taj specifičan prostor, uvažavajući zakone i sve zahtjeve koji iz toga proizlaze. Po završetku projektiranja arhitekt predaje nacрте s detaljima voditelju gradilišta za izvedbu građevinskih radova koji uključuju kopanje i betoniranje temelja, izgradnju zidova i krovista, ugradnju vrata i prozora, postavljanje instalacija i podova te završne unutarnje i vanjske radove. Poznavajući projekt zgrade i primjenjujući graditeljsko iskustvo, voditelj gradnje planira i raspoređuje poslove na zgradi, koordinira sve izvođače radova i nadgleda kvalitetu izvedenih radova prema građevinskim standardima kako bi kvalitetno ostvario planove investitora.

Po završetku radova na stambenoj zgradi mijenja se sustav vodstva u zgradi iz *graditeljskog* u *domarski* sustav. Zgrada je izgrađena i sada je treba redovito održavati. Vlasnici stanova odabiru i plaćaju domara (domarsku službu) koji će se brinuti da u zgradi sve besprijekorno funkcionira, od struje, vode, plina do čišćenja i odvoza smeća.

Svaka zgrada ima vijek trajanja. S vremenom se pojavljuju oštećenja i kvarovi koje domar sve teže i teže može sanirati i obnavljati. Tada vlasnik ili vlasnici zgrade ili stana u zgradi moraju obnavljati zgradu. Obnova može obuhvatiti niz poslova kao što su mijenjanje instalacija struje, vode, grijanja, promjena podova, bojanje zidova, zamjene prozora i vrata. U nekim slučajevima zgrada se ne može uspješno obnoviti, već je treba u potpunosti srušiti i na tom mjestu graditi novu.

5.1. Proces promjene domarskog sustava vođenja crkava i denominacija u graditeljski i obnoviteljski sustav

Slike i modeli iz graditeljstva pomažu nam u razumijevanju današnjeg stanja denominacija i lokalnih crkava reformacijske baštine u Hrvatskoj. Temeljne karakteristike graditeljskog sustava uključuju učinkovitu evangelizaciju s vodstvom i očitovanjima Svetog Duha u Crkvi i po Crkvi, učinkovito učeništvo, bogobožno proslavljanje Boga sa snažno istaknutim služenjem Bogu u crkvi i svijetu. Graditeljski sustav vodstva omogućuje da Crkva Isusa Krista bude *pobjedonosna* i u hrvatskom kontekstu jer su ljudi spašeni milošću Božjom, ispunjeni Svetim Duhom, obdareni svim darovima Svetoga Duha i opremljeni svim službama. Svi vjernici žive kao Tijelo Kristovo i kao učenici Isusa Krista izravno su s njim povezani. Zajednički djeluju u svijetu vođeni i osnaženi Svetim Duhom pri

27 Opširniju raspravu o biblijskim slikama i modelima crkve vidi u članku: Stanko Jambrek. 2019. *Modeli Crkve za 21. stoljeće*. *Kairos* 13 (1): 37–82.

ispunjenju Božje riječi i volje. Pobjedonosna Crkva ostvaruje volju Božju u konkretnim duhovnim, društvenim, kulturnim i političkim situacijama, bez obzira bile te situacije prijateljske ili neprijateljske prema crkvi. Crkva ne ovisi o okolnostima, već o Svetome Duhu. Graditeljski sustav vodstva Crkve snažno naglašava svakodnevnu primjenu Božje riječi. Crkva je neraskidivo vezana uz Božju riječ jer nebo i zemlja i sve što je na njoj proći će, a Božja riječ ostaje vječno – neprolazna i nepromjenjiva (usp. Mt 24,35; Lk 21,33).

Graditeljski sustav vodstva lokalnih crkava i denominacija utemeljen je na Isusovoj vlasti, poslanju i obećanju da će biti sa svojim učenicima u sve dane do svršetka svijeta (Mt 28,16-20). Isus Krist *gradi* svoju Crkvu i vrata pakla neće je nadvladati (usp. Mt 16,18). Vođe na svim razinama vodstva u Crkvi mogu i trebaju imati izravni odnos s Isusom Kristom – investitorom, arhitektom i graditeljem Crkve. Slušajući Boga i čineći ono što im kaže, sudjeluju u izgradnji Crkve, uključujući osnivanje crkava i uspostavu službi u njima te ulaganje sredstava, vremena i truda u ljude.²⁸ U graditeljskom sustavu vodstva Crkve svi izvođači radova (pastori, propovjednici, starješine i ostali vođe) na građevini (crkvi kao zajednici vjernika) izravno komuniciraju s arhitektom zgrade (trojedinim Bogom) i od njega primaju detaljne planove i nacрте (Riječ Božja i vodstvo Svetog Duha) za izvođenje radova.

Graditeljski sustav vodstva Crkve najčešće zamijeni domarski sustav vodstva. Drugim riječima, nakon nekog vremena nova crkva ili denominacija usvoji domarski sustav vođenja crkve. U domarskom sustavu vodstva evanđeoskih crkava vođa (vođe) lokalne crkve brine da se sve aktivnosti redovito održavaju, da napravi dobar plan i raspored propovijedanja nekoliko mjeseci unaprijed, da se bogoslužja redovito održavaju svake nedjelje, a proučavanje Biblije i molitveni sastanak jedanput tjedno. Vođa brine da svi ljudi budu zadovoljni, da funkcionira administracija i da se redovito održava prostor koji crkva koristi. Cilj je domarskog sustava vodstva crkve kvalitetno održavanje postojećeg stanja. Stoga domarski sustav vodstva snažno ograničava bilo kakav razvoj vodstva. Domar je samo jedan, i on je dostatan.²⁹ Problemi nastaju kad domar ostaje na funkciji domara, a prestane djelomice ili potpuno brinuti o duhovnom stanju povjerenih mu vjernika. Još veći problem nastane kad vođa-domar ostari i ne može više odrađivati sve što domarski sustav zahtijeva. Kad vođa-domar zbog bojazni da će izgubiti posao ne ulaže u obuku i razvoj pomoćnika iz straha da će pomoćnik ili pomoćnici biti bolji u obavljanju domarskog posla i tako mu preoteti posao, crkva postaje i ostaje zarobljena unutar domarskog sustava vodstva. Sve više vjernika napušta takvu

28 U Hrvatskoj je zamjetno zapostavljanje ulaganja u ljude. Ogromna sredstva, vrijeme i trud godinama su ulagani u izgradnju i opremanje crkvenih zgrada. Neke od njih prestižne su i vrlo lijepe, ali nažalost mnoge su neiskorištene ili tek djelomice iskorištene. Sustavno zapostavljanje ulaganja u ljude i tu pokazuje svoje plodove.

29 Domar ne treba arhitekta jer sve može održavati sam. To što radi nije savršeno, ali privremeno funkcionira i zadovoljava trenutne potrebe.

crkvu, a uz vođu ostaju samo njegovi istomišljenici i podupiratelji. Crkva nastavlja životariti još neko vrijeme i na kraju se prestane okupljati. Domarski sustav vodstva sve aktivnosti crkve svodi na formalnost. Umjesto svakodnevne evangelizacije svih vjernika održavaju se godišnji ili povremeni evangelizacijski sastanci. Umjesto propovijedanja i tumačenja Riječi u sili Svetog Duha naglašava se proučavanje Biblije koje iz tjedna u tjedan postaje dosadno i uspavljujuće. Umjesto zajedništva s Bogom, crkva se zamara raspravama o Bogu. Umjesto proslavljanja Boga djelima koja je Bog unaprijed za svakog vjernika pripremio (Ef 2,10), Crkva se zabavlja pjevajući uvezene i prevedene sladunjave i često teološki netočne, ali za uho i čula ugodne pjesmice. Mogli bismo još dugo nabrajati primjere iz svakodnevnog života Crkve, ali nema potrebe za tim.

Domarski sustav vodstva stvarnost je s kojom se desetljećima suočava evanđeosko kršćanstvo u Hrvatskoj. Taj je sustav neizbježan. Crkve starije od nekoliko desetljeća dobro ga poznaju. Novije crkve tek će ga upoznati. Prijelazno razdoblje iz graditeljskog u domarski sustav vodstva najčešće se uočava potkraj službe vođe koji je započeo lokalnu crkvu ili denominaciju te kod druge, treće i ostalih generacija vođa u crkvi ili denominaciji. Iako je domarski sustav legitiman i neizbježan, on ne smije dugo trajati. Ako svaka opekama i betonom izgrađena zgrada treba obnovu nakon dva tri desetljeća njezina korištenja, onda i crkve trebaju temeljitu obnovu nakon nekog vremena.

Obnoviteljski sustav vodstva započinje zamjenom domarskog sustava vodstva. Vođe-domari mogu samo u perifernim sitnicama mijenjati Crkvu. Crkvi i denominaciji potrebno je novo vodstvo koje će za sve promjene u Crkvi izravno primati upute od trojedinog Boga – investitora, arhitekta i graditelja Crkve. Obnoviteljski sustav vodstva prima od Boga upute o tome što u Crkvi treba izmijeniti i kako to učiniti. Sustav uključuje Božje planove za promjenu svega što je prema Božjim standardima nedovoljno kvalitetno i građenje novog iz perspektive vječnosti.

Zaključak

Današnje stanje evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj plod je usvojenih perspektiva na život posljednjih nekoliko desetljeća. Iz usvojenih perspektiva i njihova poretka prioriteta vjernici i crkve usvojili su standarde za življenje i djelovanje. U ovome se radu kao temeljna perspektiva predlaže perspektiva vječnosti koja jedina može omogućiti budućnost evanđeoskom kršćanstvu kakvu je Bog osmislio i voljan ju je ostvariti jer izvire iz njegova srca, ostvaruje njegovu volju i u skladu je s njegovom Riječi. Za biblijsku budućnost evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj najvažniji je proces sustavnog usvajanja perspektive vječnosti uz umanjivanje i napuštanje povijesne, pragmatične i humanističko-futurističke perspektive na život vjernika i Crkve. Usvajanje perspektive vječnosti omogućuje vjerni-

cima i Crkvi življenje i djelovanje pod Božjim autoritetom te učinkovito činjenje Isusovih učenika koji vrše volju Božju. Učinkovito učenje Crkve preduvjet je za prepoznavanje i obučavanje duhovnih vođa koje je Bog izabrao, pozvao i opunomoćio za sve razine služenja Bogu u Crkvi i svijetu. Posljednja moja (ali ne manje važna) smjernica za Bogom pripremljenu budućnost evanđeoskoga kršćanstva u Hrvatskoj jest uspostavljanje učinkovitog sustava vodstva koje podrazumijeva promjenu iz dosadašnjega domarskog sustava vođenja crkava i denominacija u graditeljski i obnoviteljski sustav.

Bibliografija

- Akulturacija. Hrvatski jezični portal. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1lvWQ%3D%3D&keyword=akulturacija (pristupljeno 1. travnja 2022.).
- Anić, Vladimir. 2009. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Ayers, Mike. 2018. *Power to Lead*. Spring: RBK Publishing Group.
- Bohall, Jeremy. 2019. Podizanje Kristovih učenika u Hrvatskoj. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 13 (2): 185–205.
- _____. 2020. Podizanje Kristovih učenika u Hrvatskoj – 2. dio. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 14 (1): 11–33.
- Bosch, J. David. 1984. The Scope of Mission. *International Review of Mission* 73 (289): 17–32.
- _____. 1991. *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. New York: Orbis Books.
- Chant, Ken. 1999. *Kršćanski život*. Zagreb: Bogoslovni institut.
- Chester, Tim i Steve Timmis. 2012. *Everyday Church: Gospel Communities on Mission*. Wheaton: Crossway.
- Časni, Danijel. 2016. Crkva u demokratskom društvu i demokracija u crkvama reformacijske baštine s naglaskom na Baptističku crkvu u RH. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 10 (1): 95–114.
- Day, Dan. 2007. A Fresh Reading of Jesus' Last words: Matthew 28:16-20. *Review and Expositor* 104 (2): 375–384.
- Getz, Gene A. 1995. *Crkva u žarištu: Biblijsko, povijesno i kulturološko razumijevanje Crkve*. Zagreb: Susret.
- Glavaš, Dražen. 2017a. Kršćanin nedjeljom, ateist ponedjeljkom: Kako premostiti jaz između vjere i rada u hrvatskoj kulturi – I. dio. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 11 (1): 29–67.

- _____. 2017b. Kršćanin nedjeljom, ateist ponedjeljkom: Kako premostiti jaz između vjere i rada u hrvatskoj kulturi – II. dio. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 11 (2): 169–198.
- Gracin, Martina i Ervin Budiselić. 2019. Razumijevanje učenja u kontekstu židovstva Isusova vremena – 1. dio. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 13 (2): 207–226.
- _____. 2020. Razumijevanje učenja u kontekstu židovstva Isusova vremena – 2. dio. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 14 (1): 35–52.
- Hansen, Colin i Jonathan Leeman. 2021. *Rediscover Church: Why the Body of Christ is Essential*. Wheaton: Crossway.
- Harrison, John i James D. Dvorak, ur. 2012. *The New Testament Church: The Challenge of Developing Ecclesiologies*. McMaster Biblical Studies Series. Eugene: Pickwick.
- Hellerman, Joseph H. 2009. *When the Church Was a Family: Recapturing Jesus' Vision for Authentic Christian Community*. Nashville: B&H Academic.
- Identitet. Hrvatski jezični portal. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fVtiWxk%3D&keyword=identitet (pristupljeno 1. travnja 2022.).
- Jambrek, Stanko. 2003. *Crkve reformacijske baštine u Hrvatskoj*. Zagreb: Bogoslovni institut.
- _____. 2019. Modeli Crkve za 21. stoljeće. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 13 (1): 37–82.
- _____. 2022. *Crkva za sva vremena i sve kulture*. Zagreb: Biblijski institut.
- Klaić, Bratoljub. 2002. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Kòlònija. Hrvatski jezični portal. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=eltiWBk%3D&keyword=kolonija (pristupljeno 1. travnja 2022.).
- Lewis, C. S. 2015. *Pisma starijeg đavla mlađem*. Split: Verbum.
- LOP 41 – Lausanne Occasional Paper: Future Leadership. 2004. Lausanne Movement. <https://lausanne.org/content/future-leadership-lop-41> (pristupljeno 29. siječnja 2022.).
- Martin, Steven D. 2021. Seven Trends to Watch in 2021. *The Christian Citizen*. <https://christiancitizen.us/seven-trends-to-watch-in-2021/> (pristupljeno 2. veljače 2022.).
- Mentalitet. Hrvatski jezični portal. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=e1tvXRk%3D&keyword=mentalitet (pristupljeno 1. travnja 2022.).

- Nieuwhof, Carey. 2018. 7 Disruptive Church Trends That Will Rule 2018. <https://careynieuwhof.com/7-disruptive-church-trends-that-will-rule-2018/> (pristupljeno 24. srpnja 2018.).
- Pròces. Hrvatski jezični portal. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=dl9kXhA%3D (pristupljeno 1. travnja 2022.).
- Sayers, Mark. 2016. *Disappearing Church: From Cultural Relevance to Gospel Resilience*. Chicago: Moody Publishers.
- Suveren. Hrvatski jezični portal. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1lkUBc%3D&keyword=suveren (pristupljeno 1. travnja 2022.).
- Van Gelder, Craig. 2001. *The Essence of the Church: A Community Created by the Spirit*. Grand Rapids: Baker Books. Kindle.
- _____. 2005. Rethinking Denominations and Denominationalism in Light of a Missional Ecclesiology. *Word & World* 25 (1): 23–33.
- Viola, Frank. 2005. *The Untold Story of the New Testament Church: An Extraordinary Guide to Understanding the New Testament*. Shippensburg: Destiny Image Publishers.
- _____. 2008. *Reimagining Church: Pursuing the Dream of Organic Christianity*. Colorado Springs: David C. Cook.
- Warren, Rick. 1995. *The Purpose Driven Church*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House.

Stanko Jambrek

Guidelines for the Future of Evangelical Christianity in Croatia

Abstract

The article discusses the future of evangelical Christianity in Croatia. Together with analyzing the existing spiritual state, the author offers five key guidelines. He believes that their application in the everyday life of believers and churches of the Reformation heritage can accomplish the future God has prepared, and which he empowers and determines. For a biblically fruitful and God-pleasing future, local church and denomination leadership should adopt biblical guidelines and as soon as possible begin the appropriate processes to include God's creative activity in Croatia: 1) perspective on life; 2) God's authority in the life of a believer and the church; 3) discipleship that manifests itself in service; 4) training spiritual

leaders on all levels of service to God; 5) efficient leadership system. Together with every guideline, the author suggests and explains processes belonging to it. Thinking about the future of evangelical Christianity in Croatia is focused on the consideration of God's Word in the context of spiritual, social, and cultural reality in which evangelical Christians live and co-create with God.